

EGYENLŐSÉG.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, IV. Váci-utca 11.

hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

BOGDÁNYI MÓR

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 ft.

Félévre 4 "

Negyedévre 2 "

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Erkölcsnemesítő egyletek.

Irányi Dániel országgyűlési képviselő kezdeményezése folytán egylet van alakulóban, a mely az erkölcsök nemesítését tűzte ki céljául. Az első előkészítő ülést mult szombaton már meg is tartották s így az egylet programja már ismeretes előttünk.

Mint a neve mutatja, az egylet főleg az erkölcsök nemesítését tűzte lobogójára és ezzel mindent kifejezett, a mit elérni akar.

Igenis, a »nemes« erkölcsök egyleti uton való megmentése és terjesztése a jelszó. Mi is lelkesedéssel indulnánk utána és feltétlenül elfogadnánk e jelszót, ha le tudnók küzdeni agályainkat az egylet sikeres működése iránt. Ugyanazok az indokok, melyek az erkölcsnemesítő egyletek létesítésének alapjául szolgálnak, ugyanazok az indokok teszik lehetetlenné, hogy az egyletek működését siker koronázza. Mert mi a kérdés? Egyedül az, hogy mikép lehet az erkölcsöket javítani. Az erkölcsjavítás pedig három féle irányban volna szükséges. A vagyonszerzés, a nemi és egyéb testi élvezetek körül.

Valóban nagy érdemeket vivhatna ki magának az emberiség körül az, a ki mind a három irány felé oly elveket tudna meghonosítani, melyek erkölcsiség szempontjából kívánni valót nem hagynának hátra. De vajjon sikerülhet-e e g y l e t i uton elérni azt, a mit e g y h á z i uton a vallás igéinek varázs hatalmával sem tudtak elérni, annyira, hogy az erkölcsök elvadásának megakadályozására most már egylet-alapítás is szükségessé vált.

E jelenség kétféle enged következtetni: vagy arra, hogy a vallás nem elégséges az erkölcsök terjesztésére s így kár a vallásosságot — annyi áldozatok árán — fentartani és ápolni, vagy pedig a vallás is elegendő az erkölcsök terjesztésére s akkor teljesen fölöslegessé válik

külön egyletet is alakítani az erkölcsök nemesítésére.

Nem hirlapi cikk keretébe való azon kérdés megvitatása, vajjon az erkölcsök nemesítését e g y h á z i vagy e g y l e t i uton lehetne inkább előmozdítani. Annyit azonban kell, hogy itt konstatáljunk az ,t. i. hogy igenis mind a két ut célhoz vezethet, ha azok a tényezők, melyek a vezérlés szerepét viszik, az igaz utról el nem térnek. Ámde éppen itt van a bökkenő. A vallás erkölcs nemesítő missziója teljesen illuzoriussá válik, mert a vallás tanítói — a papság nem áll hivatása magaslatán. Napjainkban, midőn a faj- és osztály harcot éppen a papság szítja és a helyett, hogy a vallást erkölcsnemesítő eszközül használná, többnyire gyűlölet hintésre alkalmazza, szó sem lehet arról, hogy a vallás erkölcsnemesítő hatással legyen az emberiségre. A papság visszaélései, a vallásnak ezen profanálása az oka az erkölcsök folytonos sülyedésének, ez az oka, hogy az erkölcstelenség már annyira elharapodzott, hogy a bajokat csak egyleti uton vélik orvosolhatni.

Ha a papság nem ártaná magát politikai és társadalmi kérdésekbe, ha kizárólag hivatását teljesítené és csak a vallásos erkölcsök terjesztését tartaná szem előtt; akkor az antiszemitizmus bizonyára nem rontotta volna meg a népkedélyét annyira, hogy gyakran még az emberi élet elleni merényletet sem tekintették erkölcstelen cselekménynek.

Vannak papok, kik azt az erkölcstelenséget, mely az antiszemitaságban rejlik csak nagyra növelni, terjesztteni iparkodnak és a kik a helyett, hogy a műveltség áldásos hatásáról prédikálnának, ellenkezőleg a tudomány és a haladás ellen harcolnak a népbútítás minden eszközével.

Mikor a vallásos erkölcsök terjesztése ilyen kezekben van letéve, akkor természetesen be kellett állani olyan időnek, a mikor egylet által

akarják helyettesíteni azt, a mit az egyház elmulaszt.

Az erkölcsnemesítő egyesület programja sem tartalmaz több pontot és jobb instrukciót mint a t i z p a r a n c s o l a t.

Ez utóbbi elég garanciát nyújt az erkölcsök nemesítésére. Tessék oda hatni, hogy ne izgassanak a zsidók ellen, kik ezen tiz parancsolatot megalkották, s akkor nem lesz szükség külön erkölcsnemesítő egyesületekre, melyeknek működése ugyanis hiába való, ha az egyház szolgálai ellenkező irányba terelik a nép gondolkodását.

Argus.

Dr. Englaender ügye.

Azok után, miket főispán, szolgabíró és rendőri tisztviselő Dr. Englaender Ede budapesti ügyvéd irányában elkövettek, az ügy nem lehet ma g á n jellegű mert személyes szabadság flagrns megsértésről van itt szó, és ez nem egyesek ügye, hanem közös ügy, a nyilvánosság ügye.

A főispán erőszakosságot követett el első felindulásában és hivatalos vissza élésre készített egy szolgabírót, akinek a dologhoz sem m a g á n, sem h i v a t a l o s köze nem volt, mert az id. bünt: eljárás 8-dik §-a értelmében az eljárásra csupán az a hatóság illetékes, melynek területén a tettet elkövették. Mind az azonban, amit eddigelé a kérdéses-ügyről hallani alkalmunk volt, sőt azon félhivatalos közlemény szerint is, mely a Nemzet egyik e-heti számában megjelent és a melyről beavatott körökben azt állítják, hogy Tu-

róc megye főispánjának információja alapján iratott meg, ismételjük ezen főispáni nyilatkozat alapján is, kétségtelen, hogy az eljáró szolgabíró illetéktelenül járt el, midőn elfogatási rendeletet bocsátatott ki egy Budapesten lakó ügyvéd ellen, aki minden garanciát nyújt arra nézve, hogy a per tárgyát képező ügyben a vizsgálatot meg nem hiúsítja. Ilyen elemi tételben elkövetett hiba, vagy szándékos tévedés a tisztviselőt annyira diskvalifikálja, hogy az nem csak főispán, de egyáltalában semmi nemű hivatalt többé el nem foglalhat.

Miután nem lehet föltételeznünk, hogy a főispán és szolgabíró a törvénynek ezen legegységibb követelményeit nem ismerték volna, nyilvánvaló, hogy a feljelentés csak azért történt ott, mert tudták, hogy ha Budapesten teszik akkor, pernek veszik a dolgot és a panaszt panasznak, a följelentőt pedig följelentőnek és nem főispánnak tekintik, és csak abban az esetben tartóztatják le dr. Englaender Edét, ha az eljárási szabályok 20. § értelmében a letartóztatásnak helye van, nem pedig egyszerű főispáni sic jubeora.

Itt a fővárosban megvizsgáltak volna az ügyet, mielőtt egy köztisztviselőben álló ügyvéd becsületét sárba gazolják és e vizsgálatnál kiderült volna, hogy az inkriminált váltók, bankban, nyilvános pénzügyintézetben lettek elhelyezve, a hol mindent, keletet, lejaratot, alairásokat beiktatnak úgy, hogy a nyomok el nem tavolíthatók és konstatáltak volna továbbá azt is, hogy szökéstől sem kell tartani, mert családos, vagyonos férfiúról van szó. Mindezt tudta Turóc megye főispánja és mikor mindezek daczara az illetékességi helyet mellőzte, hogy befolyása alatt álló szolgabírája által támadtassa meg hitelezőjét, akkor ez az eljárás a régi letűnt szomorú időköt hívja vissza emlékezetünkbe, mikor

TÁRCZA.

Tanulmányok.

— Az Egyenlőség eredeti tárczája. —

Közli: *Velencei Lajos.*

X.

Ezen jellemektől egészen elüt a fővárosban lakó zsidó bankár, J ó k a i »L ő p o r o s l á t o g a t ó« cz. elbeszélésében, melyben nagy vállalkozó szellemet találunk a sok szerencse által meggazdagodott W . . . bankárban. Hogy nyereséghez jusson, feláldozott mindent, még vallását is. A bécsi árarium a bánati birtokokat bérletbe adja, de a pályázók közül zsidók ki voltak zárva, miért is W . . . kikeresztelkedett, reformatus lett, mert . . . ahhoz nem kell sok czeremónia.

Egy alkalommal egyik látogatója pisztolylyal fenyegette a bankárt, s csak a mellékszobából elősiető írnökának, ki a bankár leányában fülíg szerelmes volt, köszönhette életét. Reszkető hangon szólt most W . . . az ifjuhoz:

»Gyermekem, te ma derék ember voltál; élete-

met, vagyonomat mentetted meg. Ezért megjutalmazlak. Jer ide . . .«

Az írnök, ki álmait most teljesülve gondolá, nagy örömmel letérdel a bankár előtt s kezet csókolt neki, de hogy elhult, midőn látta, hogy annak kezében, élte megmentésének jutalmául, egy öt forintos van. A leányt persze nem kapta meg. W . . . bankár uzsorás is volt, azonban mint ilyen nem tűnik ki se beszédéből, sem pedig cselekedeteiből. Különben is írónknál a zsidó uzsorások mind jó színben vannak feltüntetve; kivéve Degré Alajos »Bőkezű uzsorásait, Bernáth Gáspár »Freskó képeit« és Br. Horváth Miklós »Mételyhintők cz. regényét, melyekben a zsidó uzsorások igen lealázó módon említettnek.

Ezekkel ellentétben látjuk, hogy J ó z s i k a »A k a r a t é s h a j l a m« cz. regényében előforduló uzsorás, ki mindenkinek teljes megvetését érdemli ki, nem zsidó; csak szolgája az, Mózes gazda, kit szzerföltti gyávaság jellemez s kit gazdája gonoszság dolgában nagyon is fölülmul. Szerepel még ezen regényben egy Smidel nevű zsidó is, ki maga semmit sem tesz, csak segédkezet nyújt az uzsoráskodásra.

C s i k y »S z é p h a j n a l, s z é p c s i l l a g«

t. i. az adós urak a hitelező zsidók ellen a legbrutálisabb erőszakosságokat megengedték maguknak.

A különbség csak az, hogy hajdan nem volt paragrafus, melynek alapján az efféle cselekményt megfenyíteni lehetett volna, most azonban van kettő is, még pedig a büntető törvény 193 illetve 477. §-ai, melyekbe a szolgabíró ténye utközik és a melyek ellen a főispán is, mint aki a felbujtó szerepét viszi, vétkezett.

Sajgón érint bennünket, hogy ilyen erőszakosság lehetséges volt, mert élénk állította azt a bizonyos társadalmi osztályt, mely mikor zsidóval áll szemben, lelkiismerete kitágul és mindent megengedettnek tart, a mi törvény szerint tilos. Ez a társadalmi osztály vitás jogi esetekben azzal kezd, hogy a zsidó becsületét, családja jó hírnevét lábbal tapossa, és mikor a zsidó orvoslást keres, mindent elkövet, hogy még jobban sújtsa.

Nem tartozik reánk a vád egyes pontjainak czáfolásával foglalkozni, de annyit kell, hogy e helyütt konstataljunk, hogy soha indokolatlanabban letartóztatva nem lett senki, mint Dr. Englaender, kinek még azt se engedték meg, hogy a panaszra okot szolgáltató gyanút felderítse és szétoszlassa.

És ez történik egy szeplőtlen előéletű fővárosi ügyvéddel, midőn másrészt közönséges gonosztevőket, rovott előéletű egyéneket hónapokon át engednek szabadlábon, míg a gyanunak alapossága minden kétséget ki nem zár. Ezt szem előtt tartva lehetetlen más magyarázatot adnunk a turóczi megyei főispán eljárásának, mint azt, hogy ő a személyes szabadságra való tekintetek respektálását zsidóval szemben szükségesnek nem tartja, még akkor sem, mikor az olyan

cz. elbeszélésében Karpelesz Áron valóban nemes jellemmel bír, Fősvénységén kívül csak egy hibája volt, t. i. előkelő modorral birt, de ha haragra lobbant, bizony meglátszott rajta, hogy néhány évvel azelőtt még batyut vitt a hátán.

Hálásnak és igazán érző szívvvel bírónak festi ifj. Ábrányi Kornél Gold Áron bankárt »Arózsabimbó« cz. rajzában. Áron még tanuló korában Gróf Ecsegynék szolgája volt, s szorgalma és takarékoságával annyira vitte, hogy bankházat nyitott, s megvette időközben a tönkrement Ecsegynék birtokát. Áron megakarja most hálálni a gróf egykori jóságát irányában, a birtokot felajánlja neki, melyet azonban nem fogadott el.

Mint a becsületesség példaképe van bemutatva Salamon zsidó Jókai »Köszívüemberfia« cz. regényében. Zsibárus-üzlete előtt áll hosszú kaftánjába burkolva, nagyokat hajlongva az arra menő Baradley kapitány előtt:

»Legalázatosabb szolgája a nagyságos kapitány úrnak! ez a Salamon zsibárusnak a boltja, s én vagyok a Salamon zsibárus, akinek ez a boltja. Szolgálatjára a kapitány úrnak!»

előkelő zsidó mint Dr. Englaender, a ki vele 15 év óta üzleti összeköttetésben áll és polgári és társadalmi tekintetben kimagasló.

Az antiszemita lapok ujjongva vettek tudomást a főispáni szolgabírói önkény eme tényéről, ők a vizslaszerű szimatolási érzékével rögtön felismerték ama titkos rugókat, melyek a fogság ajtóját megnyitottak és azért nem tudták és nem tudják eléggé dicsérni a „derék főispán és szolgabírója részrehajlatlan szigorát.«

Nos, hadd élvezzék az antiszemita szennylapok dicséretét békekességben, úgy sem lesz nekik az antiszemita svihákság tapsain kívül egyéb büntetésük.

* *

A miskolci izr. hitközség üdvözlő felirata.

A miskolci izr. hitközség Tisza Kálmán miniszterelnökhöz 10 éves jubileuma alkalmából következő szép üdvözlő iratot intézett:

Nagyméltóságú Miniszterelnök Ur
Kegyelmes Urunk!

Ünnepre készül a magyar nemzet! — ünnepelni azon alkalomból, hogy folyó hó 4-én leforgott 10 éve annak, hogy Nagyméltóságod, felséges urunk és királyunk kegyelméből és az ország, a hosszas és meddő elvharczot megunt tulnyomó többségének bizalma által felbátorítva, kezébe vette szeretett és sokkal hányatott hazánk kormányzatát.

Jól tudjuk, hogy nem lehet hivatásunk, ezen az alkotmányos országok kormányzati életében csak ritkán előforduló, ily hosszú időszakra visszapillantást vetve, Nagyméltóságodnak, ezen eseménydus évek alatti nagymérvű államférflui működésével még csak vázlatban is foglalkozni, ott, hol nálunk illetékesebb fórumok világra szóló szava mellett a mi hangunk elenyésznek.

Igen jól ért mesterségéhez, számtalanszor boltjának ajtaja előtt áll s szüntelen kiabálja:

„Akinek van valami eladni valója: török ibrik, vagy Michel Angelo remeke, tudja jól, hogy annak Salamon megmondja az árát: ez egy garas, az ezer arany.«

Minden nála eladott árunak tudta egész történetét is ismerte régi gazdáit; de nem fordult elő eset, hogy azoknak nevét elárulta volna. Baradley van boltjában, tört akar vásárolni. Salamon 15 aranyra becsüli, de a kapitány 100 aranyat ígér. Nagyot bámul a zsidó Baradley becsületességén s felkiált:

»Isten a világ felett!« de biz ő is csak azt tartja, hogy: »Becsületes embernek lenni igen jó gscheft« s nem akar 15 aranyból többet elfogadni.

Jelszavához hiven teljesítette a reá bizott ügyeket, melyeket a pontosságán kívül oly becsületességgel vitt véghez, hogy méltán kiérdemelte mindenki szeretetét. Baradley, a gazdag rokonoktól megvetett és eltaszított nejével, Edithtel Bécsbe menekült; ezt Salamon megtudván, azonnal megjelent a kapitánynál s átadta neki az Edith nagybátyjától nála őrizet végett letett 30000 frtot, miről ezek mitsem tudtak. Salamon becsületes-

Hiába kísérelnék meg egy felirat szűk keretében csak megközelítőleg is Kegyelmességed a trón és a háza körül szerzett vívmányos érdemeit ecsetelni és méltányolni, midőn már a napi sajtó tulnyomó és mérnyadó része — a történelem ítéletét megelőzőleg — Nagyméltóságodat a korszakot alkotó férfiak magaslatára emelte, halántékát hervadhatlan, hazánkra is fényt árasztó érdemkoszorúval ékesíté.

De midőn mindezek feletti örömeben a magyar nemzet — alig számbavehető kisebbség kivételével — a legközelebbi napokban Kegyelmességed ünnepelt személye köré seregelt, ki fejezést adandó csudálkozásának azon önzéstelen feláldozás felett, melylyel életét páratlan munkássággal a hazának szenteli; hálás elismerését nyilvánítandó a világ színe előtt, az isteni gondviseléstől számára rendelt és tehetséggel felruházott vezérférfi iránt, ki tántoríthatlan hazafisággal párosult bölcseséggel és legjobb meggyőződésből kifolyó rendíthetetlen erélylyel igazgatja az ország ügyeit — akkor a miskolczi izr. anyahitközség, sem maradhat halgatag, nem fojthatja el szíve sugalta érzelmeit.

Igen is, Nagyméltóságú miniszterelnök Ur!

A miskolczi izr. anyahitközség, mely az eddigi kormányzósága ideje alatt teljes bizodalommal viseltetett kiváló államférfiúi tulajdonságokkal megáldott magas személye iránt, örömmel ragadja meg az adott alkalmat Kegyelmességedet érdemduz személye iránti hódolat-teljes tiszteletének és ragaszkodásának ezentulra is kifejezést adva, azon buzgó és lelkes kívánsággal üdvözölni.

Vajha a Mindenható Nagyméltóságodat szeretett családjának öröme, a háza üdvére és boldagítására fényes sikerrel megörvendeztetve, az emberi élet legvégső határáig éltesse!!!

Kelt miskolczon 1885 novemberhó 24-én az izr. anyahitk. nevében és megbízásából
Nagyméltóságú miniszterelnök ur, kegyelmes urunk
alázatos szolgálai

Fischmann
jegyző.

Rott E. M.
előj k.

sége, úgy látszik, ismeretes volt mindenki előtt, nagy összegeket mertek rábizni, tudták, hogy Salamon „ezer világért se” nyulna ahhoz, miről tudja, hogy nem az övé. Szerették jószívüségéért, sokat nevettek elméségein, melyek számos barátot szereztek számára.

A falusi leányok jellemzőleg vannak bemutatva Tóth Ede »Toloncz«-jában. Rézi, Kati, Háni, Fáni és Máli kisasszonyok szörnyü czifrán öltözve, a mi épen nem föltűnő, hemzsegve, kiabálva járnak-kelnek az utcán. Megpillantanak egy zsidó ösmerősüket, ki egy keresztény fiatal emberrel beszélget, s azonnal hozzá fognak ennek bírálgatásához.

»Te Fáni, nem-e zsidó ez?... majd úgy néz ki...«

„No persze! hát van-e neki olyan finom orra, mely így hajlik?»

Persze az ifjunak nem volt oly szépen görbitett orra mint ő nekik, hát akkor hogyan is találhatott volna tetszésre a zsidó kisasszonyoknál?

Tehát valami speciális zsidó jellemet nem találunk itt. Látjuk azonban, hogy a zsidók műveltségileg igen alacsony fokán állottak még, leányaik nem jöttek semminemű érintkezésbe a keresztényekkel, azok iránt ehát idegenkedéssel viselkedtek s így minden testi

Mendelssohn Mózes és családja.

Hosszu időközön keresztül, még a XVIII-ik század első felében is a zsidóság a hanyatlás küszöbén állott. Állapota zilált volt s míg veszélyes egyének zsarnoknyüge alatt görnyedett, kebelében elkeseredett pártviszályok dultak. De a legnagyobb csapás az volt, hogy sötétség honolt a lelkekben, a miszticizmus rabigába hajtotta a szellemet, rablánczra fűzte a szabadabb eszméket és gondolatokat.

A zsidóság is várta szellemé megváltóját, a ki nemsokára meg is jött Mendelssohn Mózes, a német modern Sokrates személyében. A gondviselés őt szemelte ki, hogy magasan hordja az igazság faklyáját, melynek éltető és melegítő sugarai elhatottak e szellemi sötétségben levőkhöz is.

Jóllehet szerénysége gátolta, hogy új philosophiai rendszert alapítson, nem is csapott ő hólmi ujtásokkal vak lármát, hanem egyedül az igazi emberszeretetet, az erkölcsök és vallás tisztaságát, felebarátai s végül felekezete jólétét mozdította elő szóval és tettel.

Mily keveseknek s csak nagy, fenkelt szellemeknek jut oly magasztos hivatás osztályrészü. Ő mint a lelkiismeret- és vallásszabadság rettenetlen bajnoka apostoli buzgalommal és odaadó hűséggel élt e hivatásának.

Aldásos működése meg is termette hasznos gyümölcseit. A szellem szabadabbá lett s az eddigi tepedséget élénk szellemi mozgás és tevékenység követte, a mely a politikai élet újraébredésével és a zsidók testi felszabadulásával — végződött.

Jövő év január havának 6-án lesz száz éve annak, hogy a zsidóság és az összes emberiség e kiváló disze

szépséget egyedül fajukban vélték összpontosítva láthatni. A legújabb kor zsidó korcsmárosai írónknál igen rossz színben vannak feltüntetve. Így látjuk Jókai-nak „Csak feljebb” cz. elbeszélésében a Kobi korcsmáros, mint a ravasság és megvesztegetéshez értőknek egyik kiváló példaképét. Perbe keveredik egy parasztgazdával egy cseber pálinka miatt; Kobi a bíróságot rendre elhalmozza ajándékokkal, s az igazság, mintegy magától értetődően, igazságtalanul a zsidó részére dől el.

A zsidó ékszerkereskedő sincs különben festve. Csató Pál »Meházaso dta m« cz. vígjátékában különösen azon oldalról akarja a zsidót bemutatni, hogy minden alkalmat megragad, hogy valakinek nyakába akassza áruját, mely alkalommal bizony egy kis csalástól se irtózik. Löwy ékszerkereskedőnek tudomására jutott, hogy egy uracsnak nemsokára lesz lakodalma. Szalad is hozzá lóhalálában:

»Értésemre esett, hogy nagysád egy grófkisasszonyt veszen el.,, gratulálok, egyszersmind némi drágaságokat hoztam,« »Hadd lássuk.«

»Íme egy gyémánt diadém Bécsből, Londonból Párisból«

meghalt. Mi mindig egy classicus alakot, Plutarch valamelyik hősét látjuk benne s bár emléke dicsőségét nem hirdeti sem érczsobor sem emléktábla, mégis élni fog az, a zsidóság és mindazok szívében, a kik tisztelik a szépet, a nemest.

Ugyszólván egész kis irodalom keletkezett Mendelssohn személye- és működéséről, Kayserling, Hensel stb. e nembeli jeles műveihez méltán sorolhatjuk dr. Kohut Adolf, Drezdában élő hazánkfiának legközelebb megjelent könyvét „Mendelssohn Mózes és családja“-ról.

Kohut neve ismeretes a tudományos olvasó közönség előtt szükségtelen tehát a szerző különféle érdemeit külön kiemelni. Jelen műve nem annyira szigorúan tudományos, rendszer, mint inkább a nagy bölcész halálának századik évfordulójára irt ünnepimű, mely Mendelssohn és családja sokat hányt-vetett életéből vett felette érdekes események és vonások által a művelt olvasóközönséget bizonyára érdekelné és lebilincselni fogja.

Szerző első sorban általánosságban szól a „német Sokrates“-ról, majd részletesen fejtegeti német gondolkozásmódját, stylusát, szelleme-jellemét, humorát, emberszeretetét, jótékonyágát, vallása és felekezete iránti rajongását, továbbá barátságát Lessinggel, viszonyát nagy Frigyeshez stb. szóval egész működését s életét. Majd családja többi tagjainak működésére tér át. Alaposan jellemzi Mendelssohn gyermekeit s főleg Felix unokáját, ki a zene terén még nagyobb hírnevet szerzett, mint nagyatyja.

A ki a „bölc Nánán“ személyiségét, működését, egész lényét, valamint családjának történetét alaposan ismerni akarja, az sokat tanulhat Kohut könyvéből. De

Eleinte 5000 forintra tart egyet, de végre nagy alkudás után 500-at is elvesz a legnagyobb örömmel, mert még most is ő csalta meg az uracsot.

Ép úgy látjuk G a á l J ó z s e f n é l, ki „K é t J u l i a“ cz. vígjátékában a toladó házalót tünteti fel. Hirsch Léwy órákkal jár házról-házra,

„Tekintetes uram, nem parancsol finom czilinder órákat, igazi párisiak.«

»Nem kell.«

»Csak tessék megnézni, igen finomak.«

»Nem veszek.«

»De ha kérem oly finom...«

»Mondom, hogy nem kell.«

»Csak ne méltóztassék rám haragudni« mondja Léwy és azzal tovább áll. Különös az, hogy mint Csató Pálnál is láttuk, ha a zsidó szavainak minél nagyobb nyomatékot és áruinak uagyobb értéket akar szerezni, tárgyait mindig Páris vagy Londonban gyártottnak mondja. De ezen nincs mit csodálnunk, hiszen azon időben hazánkban az ipar minden ága annyira parlagon hevert, hogy az értékesebb tárgyakat mind külföldről hozatták az urak.

(Folytatása következik.)

a kit a bölcész kora — a zsidóüldözések szomoru története érdekel s erről magának biztos tudomást akar szerezni, az sem fogja a könyvet haszon nélkül forgatni.

A helyes beosztás, a könnyü, szép irály, az eleven előadás még élvezetesebbé teszi a művet, a mely Mendelssohn arczképével ellátva, csinos kiállítása szempontjából is melegen ajánlható.

Aemilius.

Mi tevők legyünk?

Ezt a kérdést vetette fel az Egyenlőség mult heti számában K u n f y Adolf ur Kaposvárról. Figyelemmel olvastam a cikket és megvallom, hogy igen sok egészséges eszmét, életrevaló gondolatot leltem fel benne. A cikk tendenciája teljesen kifogástalan, úgy hogy nincs abban egy betű sem, a mit a zsidó magyarok, azok t. i. kiknek a felekezeti ügyek iránt érzékük van, hogy mondom, alá nem írják. És ha mégis felszóla-
lok, hogy néhány észrevételt elmondjak, teszem ezt nem azért, hogy a cikk ellen polemizáljak, ellenkezőleg: hogy sajnálatomat fejezzem ki a fölött, hogy Kunfy urnak a felhívása elhangzik mint szó a pusztában. Olvassák és aztán vállat vonnak; hiszen igaza van — mondják — okosan is beszélt, de hát nekem egyéb dolgom van — én nem törődhetem ezekkel az ügyekkel; maj ha a többiek csinálnak valamit, akkor én is hozzájárulok.

Ezt mondja mindenki és ezért nem lesz soha semmi a szervezésből, a rendezésből, az autonomiából és a többiből.

Hiányzik a kezdeményezés, mert azok, a kik hivatva volnának cselekedni nem lelik ambíciójuk kielégítését abban, ha felekezetük körül érdemeket szereznek. Más felekezeteknél is így van ugyan — igaz; de ott a papság nagyobb tiszteletben áll, mint nálunk s így tehát a papságból indul ki minden felekezeti mozgalom. Nálunk azonban a papot rendszerint a község szolgájának tekintik, kinek mindenben csak utolsó szava lehet.

Ime ez az indok, mely miatt nálunk semmi sem történhetik, a mig azt várjuk, hogy a zsidóság kebeléből induljon ki a kezdeményezés. Papságunk — dicséret a kivételnek — a községek „papucskormányai“ alatt áll és a mi nem tetszik a községnek, az ellen a pap felszólalni sem merészel.

Csak egy eszköz van felekezeti ügyeink rendezésére és ez a miniszteri parancsszó. Ha Trefort ur azt mondaná: parancsolom, hogy egyesüljétek és csináljátok egyszer végre rendet, akkor mindazok az urak, kik most azt állítják, hogy legjobb nem tenni semmit legott megváltoznának meggyőződésüket és lelkesülten hirdetnék, hogy igenis gyalázat semmit sem tenni az egyesülés és rendezés érdekében.

Miután azonban Trefort urnak eszeágában sincs ezt ránk parancsolni — ő legjobban tudja miért — en-

nél fogva marad a dolog a réginél és akármennyit beszélünk és írunk nem uasznál.

Csak ezt akartam megjegyezni Kunfy urnak nemes önérzettől átlengett cikkére és kérem a tekintetes szerkesztő urat, miszerint e sorokat becses lapja legközelebbi számában kiadni méltóztassék maradtam sat.
Budapest decz. 10.

Dr. G. b. r.

A vegyes házasság.

Alig mult egy éve annak, hogy a főrendek oly törvényjavaslatot vetettek el, a mit a nép képviselője jónak és üdvösnek látott elfogadni. Értem a vegyes házasságról szóló törvényjavaslatot. Sokat bolygatták akkoriban ezen kérdést, voltak a képviselőházban is elegenden, kik elleneztek a javaslatot, de a józanul gondolkodó, s mély belátású többség előrelátta, hogy e törvény elfogadása egyedül a nép jólétét s az állam felvirágzását mozdíthatja elő, holott annak elvetése csakis a nép baját növelné s az állam erkölcsi sülyedését vonná maga után.

A főrendek e javaslatot elvetették; külföldön élő főnemeseik sereglettek össze, hogy leszavazzanak oly törvényt, melyről semmikép sem győződtek meg, vajjon az az előttök teljesen ismeretlen magyar népnek előnyere vagy hátrányára válik-e. Mi indíthatta tehát nemeseinket arra, hogy utját állják azon intézmény keresztülvitelének, mely minden felvilágosodott állam egyik fő lökötő erejét képezi, mely megóvjá az erkölcsi sülyedéstől? Nemeseinket eljárásukban egyedül a meggondolatlanúság vezette. Azt hitték, ha meggátolják a zsidó és keresztényvér egybeolvadását akkor csak a zsidók iránt régóta táplált gyűlöletüknek adják újabb bizonyítékát s a zsidók elterjedt hatalmát gyengítik, de azt, hogy milyen mérhetetlen kár háramlik ezáltal az ország erkölcsi állapotára, azt nem igen gondolták meg.

Méltán idézett elő nagy meglepetést s feltűnést, egyszersmind megbotránkozást is a félhivatalos »Nemzet«-nek f. h. 10 számának azon tudósítása, mely szerint az egész országban, de különösen Csik, Udvarhely és Bács-Bodrog megyékben oly nagy számban vannak a vadházasságok, hogy a kormány kényszerítve érzi magát azok ellen a legszigorubb rendszabályokat hozni. Egyedül Bács-Bodrog megyében 206 vadházassági eset van, de ki tudja, mennyi van még azonkívül is, mely a megyei közigazgatás előtt titokban marad még eddig! S mi lehet oka az ország polgárai közt ezen romlásnak? Feleletül mondhatjuk, hogy nagyrészt a vegyes házassági javaslat bukása a főrendeknél. Igaz, a vadházassági esetek kisebb részét teszi azon eset, hogy zsidó él kereszténynyel. De ez nem igen változtat a dolgon. Ezekkel is csökkenne a száma azoknak, kik nem igen válnak az ország dicsőségére.

De sajnos állapot az azonban, hogy zsidók és keresztények közt fennálló vegyes házasságok, melyek külföldön kötöttek s ott törvényeseknek tekintetnek, azon házasságokat is hazánkban megméltelyező vadházasságnak tekintik. Rövid idővel ezelőtt itt volt az alkalom, midőn törvényhozóink segítettek volna a bajon, utját állhatták volna az erkölcstelenségnek, mely hazánkban napról-napra növekszik.

Nem válik-e továbbá az államnak csak hasznára az, ha polgárai boldogok? Mért állná a törvény utját a szerető szívek egybeolvadásának? Egyik fél az akar a

legtöbb esetben oly áldozatot hozni, hogy elhagyja őseinek vallását, egybekelésüket tiltja a törvény, s így kénytelenek vadházasságra lépni, mely utóbbi következtében alig hiszem, hogy mindkét fél szívében ne támadnának lelki furdalások, s hogy ezeket fölülmulná a törvény által tiltott boldogság. Vagy ha az illetők külföldön kötöttek is vegyes házasságot, akkor boldogtalanságuk még nagyobb, mivel tudjuk, hogy ami más országban törvényes, ugyanazzal megsértik a magyar állami törvényeket.

Hát nem fekszik-e törvényhozóink érdekében a polgárok boldogsága? Kevés híjja, hogy azt nem kellene válaszolnunk: nem. Mert saines, hazánkban a feudális rendszer és a klerikális hatalom melynek egyedüli célja a nép sanyargatása és elnyomása, igen kiterjedt. Nem csak a nép fölött van a klerusnak oly hatalma, hanem mágnásaink legnagyobb részét is meonverték céljaik kivitelére. S ezt leginkább a vegyes házasságtárgyalásánál láttuk.

Nem is vehettük rossz néven, hogy a klerus ellene szavazott, hiszen mint az egyház feiei kötelességüknek kellett tartaniok, nyiltan ellenállni a javaslatnak, mert tiltják a vegyes házasságot az egyház törvényei. De ha zsidó papok ültek volna a tárgyalásnál, és nem szabadelvűek lettek volna is azok, mégis a javaslatnak, pártját fogták volna. — Ha a klerus egyedül marad, a javaslat keresztül megy, s népünk nagy része boldog, az állam pedig erkölcsi bukásnak nincs kitéve. Azonban a mágnásokra is kiterjeszté hatalmát, nem gondoltak még együttes erővel sem a következményekre, csak azt hangoztatták, hogy zsidóról van szó, tehát magától értetik, ellene kell mondani, s így bukott a javaslat. Az első pillanatban még nem ismerték az ebből kiszivárgó balt. Csak most midőn a vadházasságok oly szerszölött tömegesen léptek föl, érzik veszélyt, melvet azelőtt könnyű szerrel megakadályozhatták volna. Most, midőn Virgil szavainak élve, iam proximus ardet Ucalegon, dolgozik a kormány s az egyház együttesen, hogy szigorú rendszabályokkal mentsek meg a polgárok erkölcsöségét és boldogságát.

Ludovicus.

HIREK.

— A nagyváradi rabbi állás. Nagyváradról írják nekünk: A hires szónok Dr. K o h u t eltávozása után különféle verziók forogtak helyének betöltése felől. Végre is abban állapodott meg a hitközség, hogy pályázatot hirdet »r a b b i h e l y e t t e s« állásra. A pályázók közül a mult héten S c h n e k e n d o r f Bernát, rájeczi rabbi választatott meg szótöbbséggel. A megválasztott ellen semmi kifogás sem lehet, mert jó héber és jó magyar, bár kiejtése épen nem magyaros, De a község tekintélyesebb része protestált s jelenleg is apprehendál az ellen, hogy akkor, midőn az orsz. rabbiképzésben kiképzett 3 ifju pap várja azt, hogy a nagyobb magyar községek őket acceptálják; ezek közül egy a nagyváradi, melynek pedig mindig j e l e s papjai voltak, ad rossz példát és oly rabbit vesz fel, ki nem abban a szemináriumban végzett. Mire számítsanak akkor e fiatal papok, hová menjenek? Melyik község fogja őket elfogadni? Egyik rabbi jelölt Dr. B á r á n y J ó z s e f, midőn Váradon szóno-

költ, viharos tetszést aratott; ugyanigy járt Győrött is. A nagyváradai haladó hitközség szószékére egyáltalán nem való. E példa épen nem fogja a legszebb színben feltüntetni a nagyváradai hitközséget, melynek a jó példával előre kellene mennie. A rabbiképző igazgatóságának kellene közbelépni, hogy e választás, melyet a hitközség legtekintélyesebb tagjai szívvel lélekkel elleneznek, megsemmisíttessék — még pedig csak azért, hogy azok az ifju zsidó papok, kik hosszú évi szenvedéseik áran, a magyar zsidó hitközségek hasznára akarnak válni, jó allásokat kapjanak. Kanizsa községe megadta a jó példát Dr. Neuman Ede megválasztásával s meg is lehet elégedve. A nagyváradai községnek sem szabad elmaradni. Hisszük es elvárjuk, hogy e sorok figyelembe vétetnek az illetékes helyen s bizonyára a megválasztott rabbi sem fog ellenkezni akkor, midőn a cserét az ügy szentsége kívánja.

r. l.

— Az amerikai reform-rabbinusok értekezlete, mult hónap kozepen ülésezett Pittsburgban. Az értekeztet elvi nyilatkozatot bocsátott ki, mely lenyegében azt mondja, hogy minden vallás arra való kísérlet, hogy a hatartalanit felfogjuk, hogy a zsidóság az istenszeme legmagasabb felfogását képviseli, a mint az az idők folyamában kifejlodott, hogy a biblia tanuskodik a zsidónép missziójáról, mint az egyistenség terjesztéséről, hogy az újabb találmányok es felfedezések nem ütköznek össze a (reformált) zsidóság hitteteleivel, hogy a biblia saját korának kezdetleges eszmekörét tükrözteti vissza, kepletokban szolva az emberiséghez, hogy a mozaikus törvényhozás nevelési rendszert tartalmaz a zsidó nép részere, mely ma már csak erkölcsi törvényekben, nem pedig összes szertartásaiban kotelelezo, hogy az etkezési rendre, ruhazatra stb. vonatkozó, Mozesztól es a rabbiktól eredő törvények tavol alnak a jelenkor szellemétől, hogy a jelenkorban a szellem es a szív művelése biztosíték arra nezve, hogy az igazság, a jog es a beke messiási birodalma közelegik: hogy a zsidók már nem tekintik magukat külön nemzetnek, hanem csak külön vallási felekezetnek stb. Vajjon a czirkumcizió megkivántassék e a zsidóság kebelébe való felvétel felteteleul, azt később fogjak eidonteni; azt a kérdést pedig, vajjon a szombat vagy a vasarnap unnepeltessék-e, ugy döntöttek el, hogy a közseg tetszése szerint az egyik vagy a másik napon tartadjak istentiszteletüket.

— Szasz Károly püspök szabad oraiban tudvalevőleg költő is, de csak olyan értelemben, hogy rendszeren költött historiákat talál fel olvasóinak. Ezenk emkezetünkben vannak még azok a cikkek, melyeket három évvel ezelőtt a Vasárnapi lapokban kozzé tett, es a melyekben a szatmár-ung- es szabolcs megyei zsidókról azt állította, hogy »pajesztes vadállatok«, hogy kiszívják polgártársaik vérét, hogy megcsalják a hatóságokat sat. sat. Ezekkel a cikkekkel, melyek az antiszemita sajtó szennycsatornáin át a nép közé szivar-

gottak a püspök ur nem egy véres összeütközésnek lett szellemi szerzője. Most miután már egy éve, hogy zsidó zavargásokról nem hallani, ismét előveszi rozszant piaczi hárfáját, hogy a zsidó üldözésekhez zenét csináljon. E napokban ugyanis angolból magyarra fordított át egy költeményt, mely a vérmeséről szol es melyben egy zsidóleány keresztényfiut csalogat lakására, hogy ott kényelmesen nyakát elvágghassa. Valóban szép tárgyat szemelt ki magának a derék püspök Anglia tengernyi irodalmi termékei közt! Egyébiránt ugy jart, mint az a bizonyos svéd fordító, a ki magyar költészetet akarván ismertetni honfitársaival, Tatar Péter műveit kezdé forditgatni. Szerencsére a szóban forgó másolvány olyan ostoba férczmunka, hogy tartalma nem a zsidókat, kik ellen irva van, hanem sokkal inkább a szerzőt es főleg a fordítót megfogja bélyegezni.

— Az országházban az öt éves mandatumról foly a vita melyben eddig már hat antiszemita is részt vett. Beszélt baró Andreanszky, Racz Géza, Margittai, Veres, Halvax es Szalay Imre. E két utóbbi azonban alig adott kifejezést külön antiszemita fájdalmainak, hanem csak ugy általános-ságban beszélt a javaslat ellen. Szalay Imre minden évben okosabb lesz es abban a mértékben, a hogy okossága gyarapodik, veszit antiszemizmusa. Andreanszky, Veres, Margittay es Racz azonban a régiek maradtak, sőt Racz Géza még lehetőleg megifjúdott, mert olyan eretlen zöld beszédet mondott, hogy a gyorsirók komolyan elpirultak, midőn a jovo nemzedék számára a Naploba irtak. Racz Geza minden heten egy új nótát tanul, s így minden heten tart egy beszédet, mely azt az új nótát variálja. Most a két zsidón nyargalt, kiket a miniszterelnök a forendi hazba neveztetett ki. »Két vén zsidó«-nak nevezte el őket, kikkel Tisza Kalman megifjasítani akarta a forendi táblát. Ullman Sandor az antiszemita Margittai beszédére nehany szóval reflektalt, a ki azt alitotta, hogy a zsidó mindig kormányparti. Ullman Sandor erre a következőt jegyzé meg: „Es ha a képviselő ur azt hiszi, hogy a zsidók minden kormányt támogatnak, sőt még a Starcsevicsét is, akkor bizonyára a Starcsevicséhez hason támogatásban az ő partját is fognak részesíteni, ha az — kormányra kerül.“

Szerkesztői üzenetek.

- A. urnak Nagyvárad. Ajánlatát készséggel elfogadjuk.
- H. urnak Kecskemét. Kérünk legközelebb többet.
- F. urnak Miskolcz. Fogadja köszönetünket. Kitünően sikerült.
- L. urnak Debreczen. Ismerjük. Budapesten is járt ez ügyben, de nem sikerült neki.
- A. F. urnak Budapest. A kérdéses broszür nem érdekes arra, hogy megvegyék es még kevésbbé arra, hogy elolvassák.
- K. urnak Versecz. Csak e héten vettünk tudomást működéséről, szerencsét kívánunk.

